

Гапоненко Л. П.,
доцент кафедри англійської філології
Криворізького державного педагогічного університету

ГЕРУНДІЙ В УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ РОМАНУ Ф. С. ФІЦДЖЕРАЛЬДА «ВЕЛИКИЙ ГЕТСБІ»

Анотація. У статті досліджуються і аналізуються приклади відтворення герундія та герундіальних конструкцій і їх трансформацій в українському перекладі роману Ф. Фіцджеральда «Великий Гетсбі».

Ключові слова: герундій, комплекси з герундієм, граматичне явище, шляхи перекладу.

Постановка проблеми. У контексті загальних питань перекладознавства особливої актуальності та практичного інтересу набуває проблема перекладу герундія і герундіальних конструкцій. Це зумовлено тим, що герундій є одним із найвживаніших граматичних явищ англійської мови. З іншого боку, саме складність і комплексний характер герундія приваблює дослідників і науковців до вивчення проблем перекладу герундія та конструкцій з ним.

Так, вивчення різних аспектів перекладу герундія цікавить багатьох дослідників. Так, М. Блох, Т. Казакова, Ж. Голікова, К. Гузєєва, Т. Трошко, К. Качалова, Є. Ізраїлевич [3] та інші дали визначення герундія, назвали стани, часи, в яких може вживатися герундій, його функції у реченні, описали способи його перекладу українською мовою. В. Шпак [7], В. Карабан [1; 2], І. Корунець [6] та інші досліджували всі можливі варіанти перекладу герундія та герундіальних зворотів та їх функції в реченні.

Метою нашої статті є дослідження й аналіз відтворення герундія та герундіальних конструкцій і їх трансформацій в українському перекладі роману Ф. Фіцджеральда «Великий Гетсбі», виконаного М. Пінчевським.

Виклад основного матеріалу дослідження. Під час перекладу герундія та герундіальних конструкцій чітко спостерігається подвійна природа герундія, тобто сплетіння в ньому дієслівних та іменникових характеристик. А те, яким способом буде перекладатися герундій, залежить від його функції в реченні. І оскільки в українській мові відсутня подібна форма, комплексне застосування лексико-семантичних та граматичних трансформацій є неминучим процесом на шляху до створення адекватного перекладу.

У процесі роботи з текстом роману ми дослідили близько 100 прикладів застосування герундія та герундіальних конструкцій, більшу частину яких складає герундій у функції додатку. Для відтворення його українською мовою автор перекладу використав такі способи перекладу:

1) Інфінітивом:

I am still a little afraid of *missing* something if I forget that ... – Я й досі побоююся *прогавити* щось, якщо ...

«No harm in *trying*» he said. – А чом би не *спробувати*.

What was the use of *doing* great things. – Навіщо *чинити* подвиги.

2) особовою формою дієслова:

... but I felt that Tom would drift on forever *seeking* – ... але мені здавалося, що Том довіку *блукатиме* по світу.

That's what I get for *marrying* a brute of a man. – Так мені й треба: нашо *одружувалася* з таким здоровезним бездушним вайлом.

The instant her voice broke off *ceasing* to compel my attention. – Досі голос її *спонукав* мене слухати й вірити ...

... and he was most respectful in his *greeting* to every one in the room. – Він шанобливо *привітався* до кожного з присутніх.

3) підрядним реченням:

I was almost surprised into *murmuring* an apology for *having disturbed* her by *coming* in. – А я, розгубившись, мало не попросив пробачення за те, що *завадив* їй своєю несподіваною *появою*.

I remember *being surprised* by his graceful, conservative foxtrot. – Пригадую, мене *здивувала* граційна стриманість його рухів.

4) іменником (застосовуючи трансформацію номіналізації):

I was unjustly accused of *being a politician*. – Мені несправедливо закидали потяг *до дешевої популярності*.

Whenever there was a pause in song she filled it with *gasping*... – Кожну паузу в співі вона заповнювала уривчастим, здушеним *схлипуванням*...

About three o'clock the quality of Wilson's incoherent *muttering* changed. – Близько третьої години в *поведінці* Вільсона щось змінилося.

5) дієприслівником:

This absorbing information about my neighbor was interrupted by Mrs. McKee's *pointing* suddenly at Catherine. – Цю вельми цікаву інформацію про мого сусіда урвала місіс Маккі, яка *показавши* пальцем на Кетрін, раптом вигукнула...

6) вилучивши герундій:

... because it had no consciousness of *being* so – ... бо іншим він себе й не мислив.

Для передачі герундія у функції обставини перекладач застосував такі способи:

1) інфінітивом:

«Whenever you feel like *criticizing* any one», he told me, «just remember that all people in this world haven't had the advantages that you've had». – «Щоразу, коли тобі раптом захочеться когось *осудити*», – сказав він, – «згадай, що не кожному на цій землі випали переваги, які маєш ти»;

2) особовою формою дієслова:

Instead of *being* the warm center of world... – Рідний штат *здавався* мені тепер не славним осередком всесвіту...

«You make it ten times worse by *crabbing* about it». – Якби ти менше про неї *цвєнькала*, ми б її менше помічали;

3) дієприслівником:

Tom interrupted her by *shifting* heavily in his chair. – Але Том перебив її, важко *засовавшись* на стільці.

Mrs. Wilson rejected the compliment by *raising* her eyebrow in disdain. – Місіс Вільсон відхилила комплімент, *зневажливо звівши* одну брову;

4) підрядним реченням:

... the only place in garden where a single man could linger without *looking* purposeless and alone. – ... єдиного місця в саду для самотнього гостя, який *не хоче виглядати* неприкаяним і зайвим;

5) іменником (з трансформацією номіналізації).

Aware of loud *beating* of my own heart I pulled the door to against the increasing rain. – Чуючи *калатання* власного серця, я повернувся і шільніше причинив вхідні двері: дощ знову посилюється;

6) вилучивши герундій:

«I hate that word *hulking*», objected Tom crossly, «even in *kidding*». – Я терпіти не можу цього слова, – сердито перебив її Том. – Навіть коли мені кажуть його *жартома*.

Instead of *taking* the short cut along the Sound we went down to road. – Ми пішли не найкоротшим шляхом, понад протокою, а по шосе.

Значну частку вибірки складає герундій у функції частини складного присудка. Для його перекладу автор застосував:

1) особову форму дієслова:

«I'm absolutely in *training*». – Перед грою я *не п'ю*.

Everybody kept *saying* to me... – І всі мені *казали*...

... he kept *saying* ... – ... *заявив* він ...

2) іменник:

All I kept *thinking* about, over and over, was... – А в голові одна *думка*:

It's stopped *raining*. – *Дощ* ущух.

3) інфінітив:

«What I say is, why go on *living* with them if they can't stand them? – Ну а я кажу: нащо *жити* з тим, кого ненавидиш?

... her brother began *throwing* mean looks in my direction – ... її брат почав дивитися на мене *вовком*.

Then he began *asking* people casually if they knew her. – Тоді він почав ніби мимохідь *згадувати* її ім'я в розмовах:

4) підрядне речення:

Almost the last thing I remember was *standing* with Daisy and watching the moving-picture director and his Star. – Пам'ятаю, вже під кінець вечора ми з Дейзі *стояли, спостерігаючи* кінорежисера та його зірку.

Для перекладу герундія у функції означення було застосовано такі способи та трансформації:

1) іменник:

Reserving judgments is a matter of infinite hope. – *Стриманість* у судженнях вселяє невичерпну надію.

An elderly man in *yachting* costume attracted me. – Увагу мою привернула велика фотографія літнього чоловіка в костюмі *яхтсмена*, що висіла над письмовим столом.

The effort of *answering* broke the rhythm of his *rocking*. – Витративши на *відповідь* неабияке зусилля, Вільсон на хвилину перестав *розгойдуватись* і затих;

2) інфінітив:

And I had the high intention of *reading* many other books besides. – Я мав також благородний намір *прочитати* багато інших книжок.

He slowed down, but still without any intention of *stopping* until... – Він стишив швидкість, не збираючись, однак, *зупинятися*...

She must have broken her rule against *drinking* that night. – Певно, того вечора вона зрадила своє правило *не пити*;

3) підрядне речення:

I've put it down here with the idea of *exploding* those first wild rumors about his antecedents. – Але я записую його розповідь тут, щоб *спростувати* всі ті безглузді вигадки про його походження.

... when I had reached the point of *believing* everything and nothing about him – ... обставини заплуталися настільки, що я вже міг би *повірити* всьому або нічому з того, що про нього розповідають;

4) дієприкметник:

But I knew I had discovered a man of fine *breeding* after I talked with him an hour. – Вірите, якусь годину з ним побалакав – і розумів, що переді мною прекрасно *вихована* людина;

5) особова форма дієслова:

The word «sensuous» had the effect of further *disquieting* Tom. – Слово «хтив» ще більше *розтривожило* Тома.

They had difficulty in *locating* the sister, Catherine. – Сестру Міртл – Кетрін, *рознаукали* не зразу.

He announced that he had a way of *finding out*. – Він заявив, що *знає*..;

6) вилучення герундія:

He smiled – and suddenly there seemed to be a pleasant significance in *having been* among the last to go. – Він усміхнувся, і мені раптом здалося, що він радіє з того, що я йду від нього одним з останніх, що він хотів цього.

У процесі роботи над твором нами було вилучено лише декілька прикладів герундія у функції підмета. Для перекладу автор скористався:

1) іменником (поряд із застосуванням номіналізації):

... my *rushing* anxiously up the front steps was the first thing that alarmed any one – ... нервова *квапливість* моєї ходи стала для слуг першим сигналом тривоги.

2) Інфінітивом:

No *wasting* time No more *smoking* or *chewing*. – Не марнувати часу. Кинути *курити* й *жувати* гумку;

3) особовою формою дієслова:

Daisy's *sitting* in there all alone. – Пішли й *залишили* її саму.

Як ми вже зазначали, в українській мові відсутня форма герундія, на відміну від англійської, де вона є однією з найпоширеніших. Дослідивши і зробивши аналіз форм герундія та герундіальних конструкцій у романі Ф.С. Фітцджеральда «Великий Гетсбі», ми дійшли висновку, що герундій може перекладатися: інфінітивом, іменником, дієприслівником, предикативною формою дієслова (присудком) підрядного речення. Після дієслів need, deserve, require, want і прикметника worth (while) активна форма герундія може вживатися з пасивним значенням.

Серед вилучених прикладів найбільшу частку вибірки становлять речення з герундієм, які перекладаються українською мовою інфінітивом, іменником та дієприслівником. Речення, які перекладаються предикативною формою дієслова, також мають місце.

Інфінітивом перекладається герундій, який вжито з прийменниками on, before, in, into, about, at, а також після дієслів mind, start, finish та in.

Іменником перекладається герундій з прийменниками for, before, of та in., а також герундій, який у реченні виступає прямим додатком.

Дієприслівником – герундій, що вживається з прийменниками in, by, without, after, а також речення, в яких герундій виступає в ролі обставини (способу дії, часу і т. д.). Досить часто герундій українською мовою перекладається предикативною формою дієслова підрядного речення.

Література:

1. Карабан В.І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми / В.І. Карабан. – Вінниця: Нова книга, 2004. – 276 с.
2. Карабан В.І. Посібник-довідник із перекладу англійської наукової і технічної літератури на українську мову. – Флоренція – Страсбург – Гранада – Київ: Вища школа, 1981. – 285 с.
3. Качалова К.Н., Израилевич Е.Е. Практическая грамматика английского языка с упражнениями и ключами / К.Н. Качалова, Е.Е. Израилевич. – Москва: ЮНВЕС ЛИСТ, 1998. – 717 с.
4. Комиссаров В.Н. Теория перевода (лингвистические аспекты) / В.Н. Комиссаров. – М., 1990. – 253 с.
5. Коптілов В.В. Теорія і практика перекладу: Навч. посіб / В.В. Коптілов. – К.: Юніверс, 2002. – 280 с.
6. Корунець І.В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад): Підручник / І.В. Корунець. – Вінниця : Нова книга, 2001. – 448 с.
7. Основи перекладу: граматичні та лексичні аспекти: Навч. посіб. / за ред. В.К. Шпака. – К.: Знання, 2005. – 310 с.
8. Паршин А.А. Теория и практика перевода / А.А. Паршин. – М.: Русский язык, 2000. – 161 с.
9. Скот Фітцджеральд. Великий Гетсбі / [пер. М. Пінчевський]. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: javalibre.com.ua/java-book/book/473.
10. F. Scott Fitzgerald. Great Gatsby. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ebooks.adelaide.edu.au/f/fitzgerald/f.../gatsby/>.

Гапоненко Л. П. Герундий в украинском варианте перевода романа Ф. С. Фицджеральда «Великий Гетсби»

Аннотация. В статье исследуются и анализируются примеры применения герундия и герундиальных конструкций, и их трансформаций в украинском варианте перевода романа Ф. Фицджеральда «Великий Гетсби».

Ключевые слова: герундий, герундиальные конструкции, грамматическое явление, варианты перевода.

Haпоненко L. The Gerund in Ukrainian translation of «The Great Gatsby» by F. Scott Fitzgerald

Summary. The article investigates and analyzes the examples of use of gerund and gerundial complexes and ways of their transformations in Ukrainian translation of «The Great Gatsby» by F. Fitsdzherald.

Key words: the Gerund, Gerundial Complexes, grammar phenomenon, ways of translation.